

Vergaderjaar 2008–2009

31 700 D

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2009

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE	blz.
A. Artikelsgewijze toelichting bij het wetsvoorstel	2
Wetsartikel 1	2
Wetsartikel 2	2
Wetsartikel 3	2
Wetsartikel 4	3
Wetsartikel 5	3
B. Algemene toelichting bij de begroting	4
1. Inleiding	4
2. Uitgaven	5
3. Ontvangsten	7
4. Totaaloverzicht van het Fonds	7
C. Toelichting per begrotingsartikel	9
1. Uitgaven	9
2. Ontvangsten	17
Bijlagen	20

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking (Fes) voor het jaar 2009 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor het jaar 2009. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota 2009.

Met de vaststelling van dit wetsartikel wordt de in de begrotingsstaat opgenomen begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 2009 vastgesteld. De in die begroting opgenomen begrotingsartikelen worden door middel van een algemene toelichting en een toelichting per begrotingsartikel toegelicht in de onderdelen B en C van deze memorie van toelichting.

Wetsartikel 2

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat het Fes een vaste voeding krijgt die niet meer fluctueert als gevolg van mutaties in de gasbaten. Daarom wordt in dit artikel bepaald dat – vooruitlopend op een wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking, Stb. 1996, 51 en 52 (Feswet) – in het jaar 2009 de gasbatenvoeding van het fonds wordt gevormd door de niet-belastingontvangsten van de staat uit aardgasbaten voor het bedrag dat daarvoor in de begrotingsstaat is opgenomen. Het in de begrotingsstaat opgenomen bedrag komt overeen met de totale uitgaven in de begroting 2009. De voeding uit aardgasbaten wordt derhalve niet meer berekend als een percentage van de gasbaten.

Door de hierboven toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de Fes-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is derhalve komen te vervallen.

Wetsartikel 3

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat in 2011 minimaal € 500 mln van de investeringen die in het Coalitieakkoord zijn opgenomen Fes-waardig moet zijn. Het betreft o.a. investeringen op het gebied van infrastructuur, kennis en het regionaal economische beleid. Het kabinet zal een voorstel doen om deze investeringsgebieden in de Fes-wet op te nemen. Om te voorkomen dat de voorziene uitgaven in het Fes in 2009 vanwege de tijd die gemoeid is met het wetgevingsproces, geen wettelijke basis hebben, wordt voor dit begrotingsjaar met de Fes-begroting 2009 afgeweken van de Fes-wet. Hierdoor wordt het mogelijk de in het Coalitieakkoord voorziene investeringen in verduurzaming van de energiehuishouding, ruimtelijke investeringen (waaronder bodemsanering, stedelijke hoofdstructuur en ecologische hoofdstructuur en de projecten die genoemd worden in de brief van de Minister van VROM aan de Tweede Kamer d.d. 2 juli 2007 (TK vergaderjaar 2006–2007, 29 435, nr. 192)) en investeringen in waterbeheer uit het Fes te financieren.

Wetsartikel 4

Door de onder wetsartikel 2 toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is het niet meer nodig om de gevolgen van een batig of nadelig eindsaldo van het fonds van het jaar 2007 toe te voegen aan het beginsaldo van het begrotingsjaar 2009 en latere jaren. Dit boekhoudkundige saldo was in beginsel belegd met uitgaven in de jaren na deze kabinetsperiode en was niet beschikbaar om extra uitgaven uit te financieren. Omdat de ontvangsten uit aardgasbaten in het jaar 2009 en later zo zijn vastgesteld dat de uitgaven in enig jaar gedekt kunnen worden is het voordelig eindsaldo 2007 niet meer relevant.

De totale geraamde fondsuitgaven in enig jaar mogen niet hoger zijn dan de totale voor dat jaar geraamde ontvangsten plus het cumulatief eindsaldo van het jaar ervoor. Dit is het zogenaamde kasplafond. Door de nieuwe systematiek wordt de voeding van het Fes afgestemd op de begrote uitgaven en het is niet meer nodig om de geraamde ontvangsten in enig jaar te verminderen met 10 procent (de zogenaamde buffer) bij het bepalen van het kasplafond.

Wetsartikel 5

Door de onder wetsartikel 2 toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is het amendement De Nerè tot Babberich van oktober 2006, (Kamerstukken II 2006–2007, 30 804, nr. 11) niet meer relevant. Het amendement betreft de verhoging van de ontvangsten in het jaar 2009 met € 1 mld, vermeerderd met rente. De hiervoor bedoelde verhoging diende ter compensatie van de beperking van de voeding van het Fes in het jaar 2007 met € 1 mld ten behoeve van de voorfinanciering van lastenverlichting.

De minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

De minister van Financiën,
W. J. Bos

B. ALGEMENE TOELICHTING BIJ DE BEGROTING

1. Inleiding

Bij wet van 21 december 1995 is het Fonds economische structuurversterking (Fes) ingesteld (Wet Fonds economische structuurversterking, Stb. 1996, 51 en 52). Het fonds is een begrotingsfonds conform de Comptabiliteitswet 2001 en heeft als doel het financieren van investeringsprojecten van nationaal belang waarmee beoogd wordt de economische structuur te versterken. Hiertoe worden vanuit het fonds bijdragen toegekend aan andere begrotingshoofdstukken ter financiering van dergelijke projecten. Het Fes is dus een verdeelfonds, de feitelijke projectuitgaven worden onderbouwd, geraamd en verantwoord op de andere begrotingshoofdstukken.

Wijziging van de Fes-systematiek

Dit kabinet hecht waarde aan investeringen in de economische structuur. Daarom is in het Coalitieakkoord afgesproken dat in 2011 minimaal € 500 mln van de intensiveringen die in het Coalitieakkoord zijn opgenomen Fes-waardig moet zijn. Het betreft o.a. investeringen op het gebied van infrastructuur, kennis en het regionaal economische beleid.

In het Coalitieakkoord is tevens afgesproken dat er een nieuwe voedings-systematiek wordt geformuleerd met meer stabiliteit (vaste voeding) en goede criteria gericht op investeringen die de economische structuur versterken.

Op deze wijze is de voeding van het Fes niet meer afhankelijk van de veranderlijke olieprijs. In voorgaande jaren heeft de sterk fluctuerende olieprijs geleid tot een korte aanloop naar de besluitvorming over Fes-uitgaven. De vaste voeding leidt ertoe dat mee- en tegenvallers in de aardgasbaten niet direct leiden tot aanpassing van de voeding van het Fes. Dit voorkomt bij hoge meevallers het risico op een te korte aanloop naar de besluitvorming en bij tegenvallers het risico van bezuinigingen op lopende projecten. Dit sluit aan bij het advies dat de Studiegroep Begrotingsruimte in 2006 uitbracht over het Fes.

Vooruitlopend op de wijziging van de Fes-wet heeft dit kabinet met ingang van de begroting 2008 een vaste voeding ingevoerd. De voeding van het fonds is voor deze kabinetsperiode vastgesteld op het bedrag dat daarvoor in de begrotingsstaat van artikel 21 Ontvangsten uit aardgasbaten is opgenomen.

Met de wijziging van de Fes-wet wil het kabinet de vaste voeding voor de resterende jaren van deze kabinetsperiode, de nieuwe lange termijn voedingssystematiek voor de jaren daarna en de aangepaste Fes-domeinen integraal in één wijziging van de wet vastleggen. Deze wetswijziging wordt momenteel voorbereid. Een brief van de Ministers van EZ en van Financiën inzake de wijziging van de Fes-wet is reeds aan de Tweede Kamer verstuurd (brief d.d. 1 juli 2008, Kamerstukken II 2007–2008, 31 200 D, nr. 11). In deze brief wordt, zoals in de Miljoenennota 2008 is toegezegd, op hoofdlijnen uitgewerkt hoe het kabinet de Fes-voeding op de langere termijn wil vormgeven.

2. Uitgaven

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van alle uitgaven die reeds uit het Fes zijn gefinancierd of waarvoor middelen zijn geraamd binnen het Fes. In paragraaf 2.1 (Besluitvorming) wordt kort ingegaan op alle besluitvorming die heeft plaatsgevonden over Fesuitgaven. In paragraaf 2.2 (Toezeggingen) en in de bijlage bij deze begroting wordt ingegaan op alle formele toezeggingen die tot nu toe door de Fesbeheerders zijn gedaan voor een bijdrage uit het Fes aan een departementale begroting, aansluitend bij de besluitvorming.

2.1 Besluitvorming

2.1.1 Besluitvorming tot 2007

Voor de **Investeringsimpuls 1994** is binnen het Fes in totaal € 3 117 mln geraamd en gerealiseerd. Aan deze impuls is later het investeringsplan voor het Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN) toegevoegd, dat ook geheel is afgerond (€ 45 mln).

Voor de **Betuwerroute en de Hogesnelheidslijn** is binnen het Fes op artikel 11 Verkeer en vervoer in totaal € 4 525 mln geraamd en gerealiseerd. Daarnaast is als onderdeel van de reeks Bereikbaarheid/voorfinanciering, Investeringsimpuls 1998, € 1 784 mln aan voorfinanciering en gemaximeerde prijsbijstelling geraamd voor de Betuwerroute en de Hogesnelheidslijn.

Het project **Samen Werken Aan Bereikbaarheid** (SWAB) is ultimo 2000 geheel afgerond. Hieraan is € 549 mln bijgedragen uit het Fes.

Voor de **extra impuls voor de ruimtelijk-economische structuur** uit 1998 is in totaal € 899 mln geraamd in het Fes ten behoeve van een aantal verkeer- en vervoerprojecten. De middelen zijn volledig gerealiseerd.

Voor de **Investeringsimpuls 1998** is in totaal € 6 363 mln binnen het Fes gereserveerd voor de periode tot en met 2012 (daarnaast is op het artikel 11 Verkeer en vervoer als onderdeel van de reeks Bereikbaarheid/voorfinanciering € 1 784 mln aan voorfinanciering geraamd voor de Betuwerroute en de Hogesnelheidslijn). Daarvan is tot en met 2007 in totaal € 4 663 mln gerealiseerd.

Voor de **Hubertustunnel** is vanuit het Fes € 11,4 mln beschikbaar gesteld en gerealiseerd. Het gaat hierbij om gemaakte kosten voor de Industriële Tunnelbouw-Methode (ITM), die uiteindelijk niet is toegepast bij de ondertunneling van het Hubertusduin.

Voor de **Investeringsimpuls 2001** is binnen het Fes in totaal € 5 621 mln gereserveerd voor investeringen in de clusters Bereikbaarheid, Natuur, Milieu en vitaliteit steden en Kennis voor de periode tot en met 2013 (€ 5 634 mln voor de gehele impuls). Hiervan is tot en met 2007 € 4 336 mln gerealiseerd.

Via de zogenaamde **Fes-brug** werden in de jaren 2000 tot en met 2006 Fes-waardige projecten in het Infrastructuurfonds die voorheen werden gefinancierd uit de reguliere Rijksbegroting, gefinancierd uit het Fes. Hierdoor viel ruimte vrij op de reguliere Rijksbegroting. Het gaat in totaal om € 1 540 mln geraamd en gerealiseerd in de periode 2000 tot en met 2006.

Voor het project **Kenniswijk** is € 33,7 mln beschikbaar gesteld binnen het Fes. Hiervan is tot en met 2007 € 29,5 mln gerealiseerd.

In het kader van het Fileplan Zichtbaar, Slim en Meetbaar (ZSM) is in de jaren 2004 tot en met 2006 € 492 mln aan extra middelen uitgetrokken voor **mobiliteit en bereikbaarheid**. De middelen zijn volledig gerealiseerd in de bovengenoemde periode.

Voor het **Besluit subsidies investeringen kennisinfrastructuur** (Bsik) is binnen het Fes in totaal € 801 mln gereserveerd voor de periode tot en met 2012. Daarvan is tot en met 2007 € 412 mln gerealiseerd.

Voor de **Investeringsimpuls 2005** is binnen het Fes in totaal € 2 095 mln gereserveerd voor de periode tot en met 2013 (€ 2 128 mln voor de gehele impuls). Daarvan is tot en met 2007 € 936 mln gerealiseerd. Daarnaast is er in 2005 besloten bepaalde investeringen voor duurzame energie (bijvoorbeeld windmolens op zee) te financieren uit het Fes (MEP). Het gaat om een bedrag van in totaal ca. € 1 miljard aan investeringen. Hiervan is tot en met 2007 € 3 mln gerealiseerd.

Voor de **Investeringsimpuls 2006** is binnen het Fes in totaal € 1 630 mln gereserveerd voor de periode tot en met 2013 (€ 1 907 mln voor de gehele impuls). Hiervan is tot en met 2007 € 170 mln gerealiseerd.

2.1.2 Besluitvorming huidige kabinetsperiode

Een deel van de uitgavenenveloppen uit het Coalitieakkoord en de doorwerking daarvan in het jaar 2013 wordt verdeeld via het Fes. Het gaat om een bedrag van in totaal € 2 323 mln in de periode 2007–2013. Hiervan is tot en met 2007 € 1 mln gerealiseerd.

Zoals aangekondigd in de kabinetsnota «De Kenniseconomie in zicht» zal bij Voorjaarsnota 2009 besluitvorming plaatsvinden over selectieve continuering van aflopende Fes-projecten in het domein kennis, innovatie en onderwijs (TK Vergaderjaar 2007–2008, 27 406, nr. 120). Ter voorbereiding hiervan zal op korte termijn een traject – op basis van gebruikelijke Fes-criteria en Fes-procedures – worden opgestart. Voor deze impuls wordt door het kabinet in totaal maximaal € 500 mln beschikbaar gesteld. Omdat het aangaan van verplichtingen met kasgevolgen in deze kabinetsperiode – zonder nadere maatregelen – leidt tot een kastekort in het Fes zal binnen het Fes naar kasruimte worden gezocht, bijvoorbeeld door een tegengestelde kasschuif of onderuitputting als gevolg van vertraging van projecten. Randvoorwaarde is dat binnen het huidige meerjarige uitgaventotaal van het Fes wordt gebleven. Per jaar moet de kas sluiten. Een en ander zal bij Voorjaarsnota 2009 worden bezien.

2.2 Toezeggingen

De fondsbeheerders kunnen ten laste van het fonds toezeggingen doen voor bijdragen aan begrotingshoofdstukken. In de hiertoe opgestelde toezeggingsbrieven is aangegeven onder welke voorwaarden de bijdragen beschikbaar worden gesteld en hoe de verantwoording dient te geschieden. Tot nu toe zijn op deze wijze voor een totaalbedrag van ongeveer € 26,8 mrd toezeggingen geformaliseerd. In Bijlage I bij deze begroting vindt u een overzicht van de afzonderlijke toezeggingsbrieven.

3. Ontvangsten

Met ingang van 2008 kent het Fes conform de afspraken in het Coalitieakkoord een vaste voeding uit gasbaten, die derhalve niet meer fluctueert als gevolg van de hoogte van de gasbaten. Voor de begroting 2009 wordt deze vaste voeding bij begrotingswet vastgesteld. Een wijziging van de Fes-wet zelf wordt door het kabinet voorbereid.

Omdat de ontvangsten uit aardgasbaten in het jaar 2009 en later zo zijn vastgesteld dat de uitgaven in enig jaar gedekt kunnen worden is de Fes-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is derhalve komen te vervallen.

4. Totaaloverzicht van het fonds

(x € 1,0 mln)	t/m 2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Totaal t/m 2013
Investeringsimpuls 1994 (incl. Marin)	3 162							3 162
BR en HSL	4 525							4 525
SWAB	549							549
Extra impuls 1998	899							899
Impuls 1998 (incl. voorfinanc. BR HSL)	4 663	1 272	909	859	440	4		8 147
Impuls 2001	4 336	465	365	436	18	1		5 621
Bruggetje RA 1998	1 540							1 540
Fileplan Zichtbaar, Slim en Meetbaar	492							492
Impuls 2004 (Bsik)	412	154	140	55	23	17		801
Impuls 2005	936	491	257	235	99	71	6	2 095
Overig (Voorfinanciering GIS, Hubertustunnel, Kenniswijk, Reserveringen va. 2011)	230	135	141	99	770	1 298	1 250	3 923
MEP	3	109	101	166	205	205	205	994
Impuls 2006	170	490	270	263	135	264	39	1 630
Coalitieakkoord	1	158	293	400	495	485	491	2 323
Totale uitgaven	21 919	3 274	2 478	2 512	2 185	2 346	1 990	36 702
ONTVANGSTEN:								
Aardgasbaten	16 798	3 274	2 478	2 512	2 185	2 346	1 990	31 582
Rentebaten	3 432							3 432
Staatsdeelnemingen (eenmalig)	3 267							3 267
Overig vermogen	600							600
Common area	1 137							1 137
Extra export gas	1 352							1 352
Totale ontvangsten	26 586	3 274	2 478	2 512	2 185	2 346	1 990	41 370

De totale geraamde fondsuitgaven in enig jaar mogen niet hoger zijn dan de totale voor dat jaar geraamde ontvangsten plus het cumulatief eindsaldo van het jaar ervoor. Dit is het zogenaamde kasplafond. In onderstaande tabel worden de in deze ontwerp-begroting opgenomen uitgaven geconfronteerd met het kasplafond.

(x € mln)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Geraamde uitgaven	3 274	2 478	2 512	2 185	2 346	1 990
Kasplafond	3 274	2 478	2 512	2 185	2 346	1 990

C. TOELICHTING PER BEGROTINGSARTIKEL

1. UITGAVEN

Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen

Artikel 11. Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van verkeer en vervoer

Opbouw uitgaven (in € 1000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		1 231 634	1 274 893	1 398 060	425 259	478 876	
1e suppletore begroting 2008		59 563	49 000	39 000	38 000	31 890	
Mutatie		80 000	- 190 000	- 224 340	502 981	247 323	716 617
Ontwerpbegroting 2009	1 444 941	1 371 197	1 133 893	1 212 720	966 240	758 089	716 617

Op dit artikel worden de volgende bijdragen ten behoeve van het onderdeel verkeer en vervoer geraamd:

- De bijdragen aan projecten van het Infrastructuurfonds uit de investeringsimpuls 1998, de investeringsimpuls 2001, de investeringsimpuls 2005, de investeringsimpuls 2006 en het Coalitieakkoord voorzover deze voldoende zijn uitgewerkt.
- De uitgaven voor de gestegen kosten van de geluidsisolatie rond Schiphol (GIS) zijn op dit artikel opgenomen (totaal € 169 mln). Het betreft hier uitgaven in de jaren 2002 tot en met 2004. Terugbetaling van de voorfinanciering uit het Infrastructuurfonds wordt gedekt door een verlenging van de bestaande heffingen in het kader van het Heffingenbesluit Geluidhinder Burgerluchtvaart (Stb. 82(284)) met ingang van 2008.
- De bijdrage aan het Infrastructuurfonds ten behoeve van het versneld aanpakken van zwakke schakels in de Nederlandse kust en dijkversterking (amendement van het lid Snijder-Hazelhoff).
- De bijdragen aan het Infrastructuurfonds ten behoeve van het project Mainport Rotterdam (PMR) en Infrastructuur Noordvleugel.

Specificatie artikel 11

(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Voorfinanciering GIS	IF	- 32 000	- 33 000	- 34 000		- 35 000	- 35 000
Amendement Snijder-Hazelhoff	IF	2 391				27 890	
PMR	IF				408 240	447 199	273 617
Infrastructuur Noordvleugel	IF				60 000	238 000	478 000
Bijdrage systeemkosten tolheffing	IF	80 000	10 000	10 660			
Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld pakket	IF	974 542	867 053	829 020	435 000		
Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling Zuidas	IF	237 178	230 840	343 040			
Vit.infrastructuur-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	VenW	300			25 000	60 000	
Betere benutting hoofdwegen Programma filevermindering	IF	49 786					
Betere benutting hoofdwegen Dynamisch verkeersmanagement	IF	50 000					
Slimme benuttingsmaatregelen spoor	IF		10 000	10 000			
Quick Wins wegen/Aanpak knooppunten	IF	4 000	4 000	9 000	13 000	20 000	
Praktijkproef verbetering doorstroming A10 A'dam	IF	5 000	30 000	10 000	5 000		
Quick Wins vaarwegen	IF		15 000	20 000	20 000		
		1 371 197	1 133 893	1 212 720	966 240	758 089	716 617

Specificatie mutatie

(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Voorfinanciering GIS						- 35 000
PMR				7 981	9 323	273 617
Infrastructuur Noordvleugel				60 000	238 000	478 000
Bijdrage systeemkosten tolheffing	80 000	10 000	10 660			
Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld pakket		- 200 000	- 235 000	435 000		
Totaal	80 000	- 190 000	- 224 340	502 981	247 323	716 617

Toelichting op de mutatie:

De mutatie betreft de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 11 Verkeer en vervoer (en naar de begroting van het Infrastructuurfonds) ten behoeve van de Fes-projecten PMR, Infrastructuur Noordvleugel en Bijdrage systeemkosten tolheffing (Anders betalen voor mobiliteit).

Daarnaast wordt met de mutatie in het kader van de Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld pakket de raming ten behoeve van dit project in overeenstemming gebracht met de financieringsbehoefte binnen het Infrastructuurfonds.

Ten slotte betreft de mutatie de terugbetaling van de voorfinanciering GIS uit het Infrastructuurfonds in het jaar 2013.

Artikel 12 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid

Opbouw uitgaven (in € 1000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		256 946	208 350	224 510	243 540	212 458	
1e suppletore begroting 2008		57 940	17 740	11 190	4 700		
Mutatie		49 780	48 760	27 340	23 340	17 950	220 880
Ontwerpbegroting 2009	224 046	364 666	274 850	263 040	271 580	230 408	220 880

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor de projecten in het kader van milieu en duurzaamheid voorzover deze voldoende zijn uitgewerkt.

Specificatie artikel 12							
(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Milieutechnologie EET/IS	EZ	8 717					
Milieutechnologie PromT	VROM	5 333	4 900	4 900	4 900	4 270	
Westerschelde (inrichten EHS)	LNV	7 000	7 000	8 000			
Bodemsanering	VROM	20 396	16 600				
Luchtkwaliteit	VROM	81 603	29 700	200			
Luchtkwaliteit	LNV	406	300	100			
Duurzaamheid-biobrandstoffen	VenW	2 264	3 500	2 000	1 000	1 458	
Duurzaamheid-UKR	EZ	7 700	3 850	2 310	1 540		
Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO ₂ opslag	VROM	297	2 500	6 000	6 000	6 000	6 000
Duurzaamheid-Energiebesparingstender UKR	EZ	7 000	2 000	1 000			
Duurzaamheid-Ophogen budget EOS Demo-tender	EZ	1 170	1 040	390			
Duurzaamheid-Verhoging budget 4e tender UKR	EZ	10 000	7 500	5 000	2 500		
Duurzaamheid-UKR CO ₂ afvang-technologie	EZ	8 000	6 000	4 000	2 000		
Duurzaamheid-Verhoging budget besparingstender UKR	EZ	1 900	1 200	800	200		
Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO	VROM/ WWI		6 000	4 000			
MEP	EZ	109 100	100 900	165 900	205 000	205 000	205 000
Groninger pijpleiding	VROM	4 000	4 000				
Enveloppe luchtkwaliteit (lokale maatregelen)	VROM	40 000	40 000	40 000	30 000		
Innovatie KRW (env. water en kust)	IF	9 500	25 500				
Synergie KRW (env. water en kust)	IF	2 280	8 360	14 440	14 440	13 680	9 880
Enveloppe luchtkwaliteit (Coalitieakkoord)	VROM	35 000					
Enveloppe luchtkwaliteit (Coalitieakkoord)	LNV	3 000	4 000	4 000	4 000		
Totaal		364 666	274 850	263 040	271 580	230 408	220 880

Specificatie mutatie						
(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Milieutechnologie PromT		4 900	4 900	4 900	4 270	
Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO ₂ opslag						6 000
Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO		6 000	4 000			
MEP						205 000
Innovatie KRW (env. water en kust)	9 500	25 500				
Synergie KRW (env. water en kust)	2 280	8 360	14 440	14 440	13 680	9 880
Enveloppe luchtkwaliteit LNV (Coalitieakkoord)	3 000	4 000	4 000	4 000		
Enveloppe luchtkwaliteit VROM (Coalitieakkoord)	35 000					
Totaal	49 780	48 760	27 340	23 340	17 950	220 880

Toelichting op de mutatie:

De mutatie betreft de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 12 Milieu en duurzaamheid (en naar de VROM-begroting) voor de projecten Milieutechnologie PromT, Europese aanbestedingsregeling CO₂ opslag en Luchtkwaliteit van het Ministerie van VROM.

Daarnaast betreft de mutatie het overboeken van middelen ten behoeve van de projecten Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO van het Ministerie van VROM/WWI, de MEP van het Ministerie van EZ, Innovatie KRW en Synergie KRW van het Infrastructuurfonds en het project Luchtkwaliteit van het Ministerie van LNV.

Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

Opbouw uitgaven (in € 1000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		590 887	524 481	303 237	131 186	78 424	
1e suppletore begroting 2008		168 674	10 674	74 929	40 622	25 810	
Mutatie		- 55 211	- 8 517	15 805	31 475	16 448	82 822
Ontwerpbegroting 2009	604 619	704 350	526 638	393 971	203 283	120 682	82 822

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor de projecten in het kader van kennis en innovatie voorzover deze voldoende zijn uitgewerkt.

Specificatie artikel 13						
(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kenniswijk	4 208					
Impuls 1998	9 348	9 136	9 136			
Impuls 2001	78 602	78 608	78 535			
Impuls 2004 (Kennis Bsik)	153 883	139 673	53 191	22 786	17 488	
Impuls 2005	189 070	122 119	99 399	60 473	3 130	
Impuls 2006	243 335	127 102	98 710	59 024	37 064	39 226
Coalitieakkoord	25 904	50 000	55 000	61 000	63 000	43 596
Totaal	704 350	526 638	393 971	203 283	120 682	82 822

In Bijlage II bij deze begroting vindt u een uitgebreide specificatie van artikel 13 Kennis en innovatie.

Specificatie mutatie							
(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kennis Bsik EZ	EZ	- 12 320	- 33 197	8 069	22 300	15 148	
Holst Center	EZ	- 19 300	6 000	6 000	6 000	1 300	
Technostarters	EZ	- 7 505	7 505				
Sleutelgebieden	EZ		- 1 000	1 000			
Inn.progr. en toponderzoek-scheidingstechnologie PPS	EZ	1 452	- 330	- 3 579	2 457		
Vit. infra-XIRAF	JUS	- 121	121				
TTI watertechnologie	EZ	- 2 600	2 000	600			
NICIS	VROM/WWI	- 1 217	384	115	718		
Centre for Translational Molecular Medicine	EZ						21 000
RSV	VWS						- 7 000
Beroepsonderwijs in bedrijf-Fonds «versterkingberoepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	EZ						5 840
Beroepsonderwijs in bedrijf-Leren en werken	OCW	- 5 000	5 000				
Beroepsonderwijs in bedrijf-EVC trajecten en procedures	OCW	- 8 600	5 000	3 600			
Beelden voor de toekomst	OCW						19 386
Biomedical materials	EZ						3 096
Genomics	OCW						40 500
Totaal		- 55 211	- 8 517	15 805	31 475	16 448	82 822

Toelichting op de mutatie:

De mutatie is in de eerste plaats het gevolg van gewijzigde inzichten in het kasverloop van diverse projecten, waardoor de middelen anders over de jaren verdeeld worden. Het gaat hierbij om met name de volgende projecten:

- Kennis Bsik, Holst Center, Technostarters, Sleutelgebieden, Scheidings-technologie PPS en TTI Watertechnologie van het Ministerie van EZ.
- Projecten in het kader van Beroepsonderwijs in bedrijf van het Ministerie van OCW.

Daarnaast betreft de mutatie de overboeking van reeds toegezegde middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 13 Kennis en innovatie (en naar de OCW-begroting) voor het project Genomics van het Ministerie van OCW.

De overige mutaties betreffen het verwerken van de extrapolatiecijfers in het jaar 2013.

Artikel 14 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van ruimtelijke ordening

Opbouw uitgaven (in € 1 000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		165 099	35 023	16 237	20 130	500	
1e suppletore begroting 2008		293 437					
Mutatie		- 27 933	86 333	27 400	32 700	19 000	5 500
Ontwerpbegroting 2009	15 365	430 603	121 356	43 637	52 830	19 500	5 500

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd in het kader van ruimtelijke ordening voor zover deze voldoende zijn uitgewerkt.

Specificatie artikel 14							
(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vitaliteit steden/Sleutelprojecten	VROM	274 528	24 289	1 800			
BIRK&Saneringsregeling	VROM	104 915	50 967	9 437	17 730	500	
Mooi Nederland	VROM	3 000	9 500	9 000	7 000	5 000	1 500
Klimaatbuffers	VROM		3 000	4 000	5 000	3 000	
Geluidskaarten	VROM		3 000	3 000	3 000	3 000	
BIRK/A2 Maastricht	IF	5 000	5 000	5 000			
BIRK/W4 Leiderdorp	VenW	24 158					
Primaviera	LNV		6 000				
Greenports	LNV	11 900	8 100	5 700	1 400		
Klavertje 4 (Greenport Venlo)	LNV		11 500	5 700	5 700		
Natuurpilot	LNV				13 000	8 000	4 000
Archeologisch bodemonderzoek (Malta)	OCW	7 102					
Totaal		430 603	121 356	43 637	52 830	19 500	5 500

Specificatie mutatie						
(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vitaliteit steden/Sleutelprojecten	- 3 178	3 178				
BIRK&Saneringsregeling	- 39 655	42 055		- 2 400		
Mooi Nederland	3 000	9 500	9 000	7 000	5 000	1 500
Klimaatbuffers		3 000	4 000	5 000	3 000	
Geluidskaarten		3 000	3 000	3 000	3 000	
Primaviera		6 000				
Greenports	11 900	8 100	5 700	1 400		
Klavertje 4 (Greenport Venlo)		11 500	5 700	5 700		
Natuurpilot				13 000	8 000	4 000
Totaal	- 27 933	86 333	27 400	32 700	19 000	5 500

Toelichting op de mutatie:

De mutaties zijn in de eerste plaats het gevolg van gewijzigde inzichten in het kasverloop van de NSP-projecten Arnhem en Rotterdam en diverse BIRK-projecten van het Ministerie van VROM, waardoor de middelen anders over de jaren verdeeld worden.

Daarnaast betreffen de mutaties de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 14 Ruimtelijke ordening (en naar de begroting van VROM en LNV) voor de Nota Ruimte projecten Mooi Nederland, Klimaatbuffers en Geluidskaarten van het Ministerie van VROM en de projecten Primaviera, Greenports, Klavertje 4 (Greenport Venlo) en Natuurpilot van het Ministerie van LNV.

Artikel 15 Projecten in voorbereiding

Opbouw uitgaven (in € 1000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		465 409	658 473	717 512	1 298 567	1 496 721	
1e suppletore begroting 2008		52 939	- 119 096	- 63 525	- 41 400	- 20 000	
Mutatie		- 114 920	- 118 245	- 55 745	- 566 525	- 259 869	964 246
Ontwerpbegroting 2009		403 428	421 132	598 242	690 642	1 216 852	964 246

Op dit artikel worden alle middelen geraamd die binnen het Fes worden gereserveerd voor projecten die in voorbereiding zijn. Zodra de projecten voldoende zijn uitgewerkt, worden de middelen overgeheveld naar de desbetreffende artikelen van de Fes-begroting en de departementale begrotingen.

Specificatie artikel 15

(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Verkeer en vervoer	143 429	94 092	66 610	232 432	338 031	296 669
Milieu en duurzaamheid	91 057	116 293	232 406	219 133	118 240	137 000
Kennis en innovatie	44 227	75 679	117 657	118 420	306 241	237 925
Ruimtelijke ordening	124 715	135 068	181 569	120 657	454 340	292 652
Totaal	403 428	421 132	598 242	690 642	1 216 852	964 246

In Bijlage III bij deze begroting vindt u een uitgebreide specificatie van artikel 15 Projecten in voorbereiding.

Specificatie mutatie

(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Milieutechnologie	- 9 164	- 9 806				
Luchtkwaliteit	14	97	641			
Duurzaamheid	747	- 5 253	- 3 253			
Bijdrage systeemkosten tolheffing	- 80 528	- 10 066	- 10 066			
Maatschappelijke sectoren en ICT	209					
Infrastructuur Noordvleugel				- 495 000	- 238 000	22 000
Enveloppe NoMo				1 676	1 669	114 669
Enveloppe NoRu	- 3 000	- 51 892	- 26 292	- 33 978	15 677	222 823
Westerschelde				1 187		
Vrije ruimte kennis, innovatie en onderwijs		827	827	414	414	168 000
TTI watertechnologie		52	104	104		
Centre for Translational Molecular Medicine		111	445	556		
Beroepsopleiding in bedrijf	740	962				
Integrale gebiedsopgaven (NoRu)	1 112	1 112	1 112		- 738	- 50 738
Reservering kennis/innovatie/onderwijs va.2011						11 827
Reservering ruimtelijk economische invest. va.2011						38 567
Genomics						598
Env Innovatie, kennis en onderzoek: Nader te verdelen		30	310	650	650	
Env Infra en (vaar)wegen: investeren in wegen (incl. veiligheid)	207	354	354	561	738	
Env Infra en (vaar)wegen: investeren in vaarwegen	74	295	665	812	738	
Env Infra en (vaar)wegen: Luchtkwaliteit	- 5 911	- 5 911	- 5 911	- 6 897		
Env Reg. ec. beleid: Luchtkwaliteit	- 5 911	- 3 911	89	103		
Env Reg. ec. beleid: herstructurering bedr. terreinen/verrommeling	15	74	118	148		
Env Reg. ec. beleid: sterke regio's	148	369	517	812	812	
Env Reg. ec. beleid: nader te verdelen		74	185	185	399	
Env Openbaar vervoer: Impuls spoorambitie	148	443	591	886	886	
Env Energie: Pakket project Schoner en Zuiniger/innovatie	281	738	1 196	1 654	1 654	
Env Water en kust: Waterkwal./KRW/WB21, nutriënten-pilots	- 11 145	- 33 003	- 13 436	- 36 457	- 13 414	
Env Natuur, EHS en vitaal platteland: Luchtkwaliteit	- 2 956	- 3 941	- 3 941	- 3 941		
Env Innovatie, kennis en onderzoek						57 500
Env Infra en (vaar)wegen						100 000
Env Reg. ec. beleid						82 000
Env Openbaar vervoer						60 000
Env Energie						112 000
Env Water en kust						25 000
Totaal	- 114 920	- 118 245	- 55 745	- 566 525	- 259 869	964 246

Toelichting op de mutaties:

- De mutatie betreft op de eerste plaats de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar de desbetreffende uitgaven artikelen (respectievelijk de desbetreffende departementale begroting) voor diverse projecten uit de enveloppen Luchtkwaliteit (Ministerie van VROM en LNV) en de enveloppe Nota Ruimte (Ministerie van VROM en LNV). Daarnaast betreft de mutatie de projecten Milieutechnologie PromT van het Ministerie van VROM en de projecten Bijdrage systeemkosten tolheffing, Innovatie KRW, Synergie KRW en Infrastructuur Noordvleugel van het Infrastructuurfonds.
- Voor de jaren 2012–2020 zijn binnen het Fes middelen gereserveerd die bestemd zijn voor de Noordvleugel, de Nota Mobiliteit en de Nota Ruimte. Daarnaast zijn middelen gereserveerd voor Kennis, innovatie en onderzoek en voor ruimtelijk economische investeringen en middelen in het kader van de Coalitieakkoordenvoloppen. Deze projecten/enveloppen zullen nader uitgewerkt worden alvorens middelen aan de departementale begrotingen worden toegevoegd. De mutatie betreft het verwerken van de reservering voor het jaar 2013.
- De reserveringen voor enveloppen, die nog niet verdeeld zijn en/of waarover nog geen besluitvorming heeft plaats gevonden en voor projecten die nog niet voldoende zijn uitgewerkt en nog niet overgeboekt kunnen worden naar de desbetreffende departementale begroting, worden geraamd op artikel 15 Projecten in voorbereiding en krijgen jaarlijks prijscompensatie binnen het Fes (voorzover hierover geen afwijkende afspraken gemaakt zijn). De mutatie betreft het verdelen van de prijscompensatie tranche 2008 voor de bovengenoemde categorieën.

2. ONTVANGSTEN

Ontvangsten van het fonds

Artikel 21 Ontvangsten uit aardgasbaten

Opbouw ontvangsten (in € 1000)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		2 120 245	2 095 128	2 024 616	1 567 842	1 716 139	
1e suppletore begroting 2008		632 553	- 41 682	61 594	41 922	37 700	
Mutatie		521 446	424 423	425 400	574 811	591 692	1 990 065
Ontwerpbegroting 2009	2 219 728	3 274 244	2 477 869	2 511 610	2 184 575	2 345 531	1 990 065

Op dit artikel zijn de voor het fonds bestemde ontvangsten uit aardgas geraamd. Vanaf 2008 is conform de afspraken in het Coalitieakkoord sprake van een vaste Fes-voeding waarbij de voeding uit gasbaten bij begrotingswet wordt vastgesteld.

Toelichting op de mutatie

Voor het jaar 2008 en later is sprake van een vaste Fes-voeding uit gasbaten. De mutatie betreft de aanpassing van de raming die daaruit voortvloeit en die nodig is om de voorziene Fes-uitgaven te dekken.

Artikel 22 Voeding uit incidentele baten

Opbouw ontvangsten (in € 1000)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vastgestelde begroting 2008		589 730	606 092	634 940	550 840	550 840	
Mutatie		- 589 730	- 606 092	- 634 940	- 550 840	550 840	
Ontwerp-begroting 2009	587 678	0	0	0	0	0	0

Toelichting op de mutatie

Vanaf 2008 is conform de afspraken in het Coalitieakkoord sprake van een vaste Fes-voeding waarbij de voeding uit gasbaten bij begrotingswet wordt vastgesteld.

Het in de begrotingsstaat (artikel 21) opgenomen bedrag is toereikend om alle uitgaven in de begroting 2009 te dekken. Door deze manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de Fes-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is derhalve komen te vervallen.

Saldi

Artikel 31 Voordelig eindsaldo/beginsaldo

Voordelig eindsaldo

Opbouw standen (in € 1 000)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ontwerp-begr. 2008		3 582 917	3 582 917	3 582 917	3 582 917	3 582 917	
Mutatie		- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	
Ontwerp-begr. 2009	4 667 090	0	0	0	0	0	0

Op dit artikel wordt het voordelig eindsaldo geraamd. Het voordelig eindsaldo is gelijk aan het positieve verschil in enig jaar tussen de ontvangsten inclusief batig beginsaldo en de uitgaven inclusief nadelig beginsaldo.

Door de onder wetsartikel 2 toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is het niet meer nodig om de gevolgen van een batig of nadelig eindsaldo van het fonds van het jaar 2007 toe te voegen aan het beginsaldo van het begrotingsjaar 2008 en latere jaren. Dit boekhoudkundige saldo was in beginsel belegd met uitgaven in de jaren na deze kabinetsperiode en was niet beschikbaar om extra uitgaven uit te financieren. Omdat de ontvangsten uit aardgasbaten in het jaar 2008 en later zo zijn vastgesteld dat de uitgaven in enig jaar gedekt kunnen worden is het voordelig eindsaldo 2007 niet meer relevant.

Toelichting op de mutatie

De nieuwe mutatie is per saldo het gevolg van de mutaties in de bijdragen aan de begrotingshoofdstukken en bij de ontvangsten. Een neerwaartse mutatie in de bijdragen leidt tot een opwaartse mutatie bij het voordelig

eindsaldo. Een opwaartse mutatie bij de ontvangsten (inclusief het voordelig beginsaldo) heeft hetzelfde effect. De nieuwe mutatie is als volgt opgebouwd (de raming in 2013 vloeit voort uit de extrapolatie van de uitgaven en ontvangsten):

(x € 1 000)	2008	2009	2010	2011	2012
Uitgavenmutatie artikel 11	- 80 000	190 000	224 340	- 502 981	- 247 323
Uitgavenmutatie artikel 12	- 49 780	- 48 760	- 27 340	- 23 340	- 17 950
Uitgavenmutatie artikel 13	55 211	8 517	- 15 805	- 31 475	- 16 448
Uitgavenmutatie artikel 14	27 933	- 86 333	- 27 400	- 32 700	- 19 000
Uitgavenmutatie artikel 15	114 920	118 245	55 745	566 525	259 869
Ontvangstenmutatie artikel 21	521 446	424 423	425 400	574 811	591 692
Ontvangstenmutatie artikel 22	- 589 730	- 606 092	- 634 940	- 550 840	- 550 840
Mutatie voordelig beginsaldo		- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917
Correctie voordelig eindsaldo	- 3 582 917				
Totaal mutatie	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917

De technische correctie betreft de hierboven toegelichte afwijking van artikel 4, lid 1 en 2 van de Wet Fonds economische structuurversterking ten aanzien van het gerealiseerde batig of nadelig eindsaldo van het fonds van het jaar 2007.

Voordelig beginsaldo

Opbouw standen (in € 1000)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ontwerp-begr. 2008		3 582 917	3 582 917	3 582 917	3 582 917	3 582 917	
Mutatie			- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	- 3 582 917	
Ontwerp-begr. 2009	4 148 655	3 582 917	0	0	0	0	0

Op dit artikel wordt het voordelig eindsaldo van het voorafgaande jaar geraamd, welk saldo op grond van het eerste lid van artikel 4 van de Wet Fes ten gunste van de begroting van het fonds in enig jaar komt (zie ook de toelichting bij uitgavenartikel 31 Voordelig eindsaldo). Het voordelig eindsaldo van jaar t is het voordelig beginsaldo van jaar t+1.

Toelichting op de mutatie

De nieuwe mutatie sluit aan op de mutatie in het voordelig eindsaldo van het voorafgaande jaar en is bij dat artikelonderdeel nader toegelicht.

BIJLAGE I

Specificatie van toezeggingenbrieven			
Aan	d.d.	Voor project(en)	(in € mln)
EZ	16.08.94	HPCN en NOBIS	27,2
VenW	16.08.94	Verkeer en vervoer, Bodemsanering, LWI, Transporttechnologie en Ondergronds bouwen	2 071,50
VROM	16.08.94	Bodemsanering	136,1
OCW	16.08.94	Mainport Rotterdam en MIBITON	20,4
LNV	16.08.94	Agro ketenmanagement	13,6
VenW	16.02.96	Betuwerroute (BR)	43,6
EZ	15.08.96	MARIN	45,4
VenW	20.12.96	Betuwerroute en Hogesnelheidslijn	1 832,8
VenW	22.01.98	Hogesnelheidslijn (HSL)	7,7
VenW	12.01.99	Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)	592,2
VenW	12.01.99	Betuwerroute (BR)	315,4
VenW	12.01.99	Impuls ruimtelijk economische structuur	846,8
VenW	12.01.99	Doorloop na 1998 van verkeer en vervoer projecten uit Investeringsimpuls 1994	830,4
VenW	12.01.99	Hogesnelheidslijn (HSL)	23,6
VROM	12.01.99	Impuls ruimtelijk economische structuur, ontsluiting vinox-locatie Deventer – Colmschate Noord	11,3
VROM	15.10.99	Stichting kennisontwikkeling en kennistransfer Bodem (SKB)	15,9
VenW	15.10.99	Ondergronds Logistiek Systeem (OLS)	4,1
EZ	15.10.99	Gigaport	64,4
VenW	15.10.99	Connekt, Kenniscentrum Verkeer en Vervoer	15,9
VenW	15.10.99	Expertisenetwerk Meervoudig Ruimtegebruik (EMR)	15,9
OCW	15.10.99	Wetenschap en Technologie Centrum Watergraafsmeer	13,6
OCW	15.10.99	Biomade	6,8
OCW	15.10.99	Kaderregeling Technocentra	18,2
LNV	15.10.99	Ketennetwerken, Clusters en ICT (KLICT)	13,2
OCW	15.10.99	Delfts Cluster	19,1
VenW	21.12.99	Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)	- 45,4
VenW	21.12.99	Bereikbaarheidsimpuls 1998	148,8
EZ	21.12.99	Economie Ecologie en Technologie (EET)	18,2
EZ	21.12.99	Regeling Kennis Experimentele Faciliteiten	11,3
VROM	21.12.99	Programma Milieutechnologie (ProMT)	9,1
VROM	21.12.99	Nationaal Initiatief voor Duurzame Ontwikkeling (NIDO)	12,7
VenW	18.12.00	Bereikbaarheid voorfinanciering	505,6
OCW	18.12.00	ICT en Onderwijs	467,4
OCW	18.12.00	Kennis, onderzoek en innovatie	113,4
VenW	19.12.00	Hogesnelheidslijn (HSL)	172,4
VenW	19.12.00	Fes-brug	158,8
VenW	21.02.01	Prijscompensatie Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)	2,5
VenW	21.02.01	Hubertustunnel (inclusief prijscompensatie)	27,4
VenW	20.12.01	Prijscompensatie Investeringsimpuls 1994	8,1
VenW	20.12.01	Prijscompensatie Impuls ruimtelijk economische structuur	26,5
VenW	20.12.01	Prijscompensatie Hubertustunnel	1,0
VenW	20.12.01	Prijscompensatie Bodemsanering	1,2
VenW	2.11.01	Kenniswijk Eindhoven	45,4
VenW	2.11.01	Hogesnelheidslijn (HSL)	375,7
VenW	2.11.01	Voorfinanciering Samen Werken Aan Bereikbaarheid (SWAB)	506,9
VenW	2.11.01	Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR)	259,3
VenW	2.11.01	Fes-brug	237,0
OCW	2.11.01	Prijscompensatie ICT en Onderwijs (impuls 2001)	21,0
OCW	2.11.01	Prijscompensatie kennis, onderzoek en innovatie	5,1
EZ	2.11.01	Herstructurering bedrijventerreinen	47,4
EZ	2.11.01	Kennis, onderzoek en innovatie	237,1
VenW	20.12.01	Ven W impuls 1994	9,1
VenW	2.05.02	Voorfinanciering Geografische Informatie Systemen (GIS)	169,0
EZ	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 Kenniswijk	0,3
EZ	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 Milieu en stedelijke ontwikkeling (Bedrijventerreinen)	0,3
EZ	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 Kennis, onderzoek en innovatie	1,6
OCW	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 Kennis (ICT en Onderwijs)	3,2

Specificatie van toezeggingenbrieven

Aan	d.d.	Voor project(en)	(in € mln)
OCW	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 Kennis, onderzoek en innovatie	0,8
VenW	30.01.03	Prijscompensatie tranche 2002 voor verschillende projecten	76,2
VenW	30.01.03	Infrastructuurfonds	2 133,0
EZ	19.02.03	Milieutechnologie EET	9,1
VROM	3.03.03	Programma Milieutechnologie (ProMT) 2003	3,7
OCW	14.07.03	Technocentra	27,2
EZ	11.12.03	ICES/KIS-3-projecten	308,9
OCW	11.12.03	ICES/KIS-3-projecten	248,9
VWS	11.12.03	ICES/KIS-3-projecten	44,8
VROM	11.12.03	ICES/KIS-3-projecten	90,0
VenW	11.12.03	ICES/KIS-3-projecten	37,4
VROM	16.12.03	Programma Milieutechnologie (ProMT)	13,6
VROM	16.12.03	Nieuwe Sleutelprojecten (NSP)	339,9
VenW	16.12.03	Enveloppe Mobiliteit (Strategisch Akkoord 2002)	1 476,0
VenW	16.12.03	HSL-zuid bevestiging 2003	430,9
VenW	16.12.03	Verkeer&Vervoer, Impuls 1998 bevestiging 2003	604,5
VenW	16.12.03	Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR) bevestiging 2003	753,0
VenW	16.12.03	Fes-bruggetje bevestiging 2003	283,3
VenW	16.12.03	Betuweroute bevestiging 2003	286,9
VenW	9.01.04	Hubertustunnel	- 17,1
EZ	21.02.03	ICES/KIS-3-projecten	0,5
LNV	18.03.04	ICES/KIS-3-projecten Transitie duurzame landbouw	30,0
VenW	18.03.04	ICES/KIS3-projecten Transitie duurzame mobiliteit	30,0
VROM	18.03.04	ICES/KIS3-projecten Systeeminnovaties	10,0
EZ	3.06.04	SOS-Regeling	45,4
VenW	18.11.04	Betuweroute (BR) bevestiging 2004	112,8
VenW	18.11.04	Hogesnelheidslijn HSL bevestiging 2004	9,4
VenW	18.11.04	Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR) bevestiging 2004	735,4
VenW	18.11.04	Fes Brug bevestiging 2004	187,7
VenW	18.11.04	Verkeer en vervoer, impuls 1998 bevestiging 2004	88,1
VenW	17.12.04	BIRK-projecten (Hoogmade, A2 Maastricht, W4 Leiderdorp)	69,9
OCW	7.12.05	Kennis Technocentra	45,4
OCW	7.12.05	VVE	19,0
EZ	7.12.05	Innovatievouchers	60,0
OCW	7.12.05	Faciliteiten nanotechnologie (cleanrooms)	17,0
EZ	7.12.05	Holst Center	40,0
EZ	7.12.05	Technostarters	12,0
LNV	7.12.05	Plantkundog onderzoek	9,0
OCW	7.12.05	TNO Automotive	10,7
EZ	7.12.05	Sleutelgebieden	40,0
LNV	7.12.05	Westerschelde (inrichten EHS)	30,0
VenW	7.12.05	Zuidas	100,0
OCW	7.12.05	Monumenten (restauratie rijksmonumenten)	100,0
OCW	7.12.05	Malta (archeologisch bodemonderzoek)	10,0
VWS	7.12.05	Topinstituut Farma	130,0
VROM	10.01.06	Transgene gewassen	10,0
VROM	10.01.06	Budget Investerings Ruimtelijke kwaliteit (BIRK)	357,5
VenW	18.01.06	Betuweroute (BR) bevestiging 2005	- 4,8
VenW	18.01.06	Hogesnelheidslijn HSL bevestiging 2005	294,4
VenW	18.01.06	Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR) bevestiging 2005	640,0
VenW	18.01.06	Fes Brug bevestiging 2005	150,7
VenW	18.01.06	Verkeer en vervoer, impuls 1998 bevestiging 2005	120,6
OCW	16.08.06	MS&ICT Contentstimuleringsregeling	1,2
VWS	16.08.06	MS&ICT KOALA	1,2
VWS	16.08.06	MS&ICT Madonna	1,2
VenW	16.08.06	MS&ICT MultiModaal Mobiliteitsplatform	1,2
BZK	16.08.06	MS&ICT Opschaling beveiligingsketens	1,2
VenW	23.08.06	Vit. Infra-compartimentering dijken	2,0
EZ	23.08.06	Vit. infra-cybercrime	4,0
BZK	23.08.06	Vit. infra-centrale technische fall back voorziening	5,0
BZK	23.08.06	Vit. infra-bescherming tegen elektronische aanvallen	1,5
BZK	23.08.06	Vit. infra-nationaal adviescentrum vitale infrastructuur (NAVI)	5,0
Just	23.08.06	Vit. infra-XIRAF	2,3
Just	23.08.06	Vit. infra-reconstructie dmv 3D camerabeelden	2,9

Specificatie van toezeggingenbrieven

Aan	d.d.	Voor project(en)	(in € mln)
Just	23.08.06	Vit. infra-CBRN-security	1,4
Just	23.08.06	Vit. infra-cameratoezicht sensing en triggering	1,0
VenW	23.08.06	Vit.infra-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	5,0
OCW	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-GATE	10,1
VenW	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-Haaglanden	3,0
LNV	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-Phytophthora	10,0
EZ	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-WCFS+	33,2
EZ	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-scheidingstechnologie PPS	15,1
EZ	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-technostarters in de creatieve industrie	5,0
LNV	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-potato genoom sequencing	3,0
LNV	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-TTI Groene Genetica	20,1
Just	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-VIA(ICT schil CT infobox), Just	3,1
BZK	23.08.06	Inn.progr. en toponderzoek-VIA, BZK	1,9
VROM	23.08.06	Luchtkwaliteit VROM	388,6
VenW	23.08.06	Luchtkwaliteit V&W (roetfilters)	12,1
LNV	23.08.06	Luchtkwaliteit LNV	1,9
VenW	23.08.06	Amendement Snijder-Hazelhoff	50,0
EZ	23.08.06	MEP	993,6
OCW	23.08.06	TNO Automotive	0,1
OCW	23.08.06	Modernisering VMBO scholen (OCW)	283,7
LNV	23.08.06	Modernisering VMBO scholen (LNV)	16,3
OCW	23.08.06	Beroepskolom MBO (OCW)	76,7
LNV	23.08.06	Beroepskolom MBO (LNV)	4,3
OCW	23.08.06	Transitie samenwerking TU's	50,3
VROM	23.08.06	Bodemsanering, VROM	50,3
OCW	23.08.06	Grootschalige researchfaciliteiten	100,7
VenW	23.08.06	Bijdrage systeemkosten tolheffing	100,7
OCW	7.12.06	MS&ICT-Frequentie Nu: Games Atelier	0,5
OCW	7.12.06	MS&ICT- Groeien door Games	1,2
OCW	7.12.06	MS&ICT- Leren in een virtuele wereld	1,2
OCW	7.12.06	MS&ICT- Games to learn	1,1
OCW	7.12.06	MS&ICT- LOGO	0,6
OCW	7.12.06	MS&ICT- Virtuele games als uitdagend Leermiddel	1,1
EZ	9.10.06	Duurzaamheid-UKR	15,4
VenW	9.10.06	Duurzaamheid-Biobrandstoffen	12,5
OCW	23.11.06	Parelsnoer	35,0
LNV	23.11.06	Impuls veterinaire aviaire influenza, 5 mln voorfinanciering	15,0
EZ	23.11.06	TTI watertechnologie	17,5
BZK	23.11.06	NICIS	15,0
EZ	23.11.06	Centre for Translational Molecular Medicine	75,0
OCW	23.11.06	ITER	15,0
VWS	23.11.06	RSV, voorfinanciering	27,9
OCW	23.11.06	Rendement&excellentie	50,0
OCW	23.11.06	Investeringsagenda beta&techniek	60,0
OCW	23.11.06	Leren door te experimenteren	25,0
OCW	23.11.06	Leerwerktrajecten voor jongeren op maat	26,3
EZ	23.11.06	Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	32,5
OCW	23.11.06	EVC trajecten en procedures	10,5
OCW	23.11.06	Docentstages in het bedrijfsleven	16,0
OCW	23.11.06	Leermateriaal en examenmateriaal	29,5
OCW	23.11.06	Beelden voor de toekomst, 64 mln voorfinanciering	154,2
EZ	23.11.06	Onderwijs&ondernemerschap	20,0
OCW	23.11.06	VVE (versnelling)	45,0
VenW	23.11.06	Programma filevermindering (betere benutting hoofdwegen)	65,0
VenW	23.11.06	Dynamisch verkeersmanagement (betere benutting hoofdwegen)	50,0
VenW	23.11.06	Slimme benuttingsmaatregelen spoor	20,0
VROM	23.11.06	Groninger pijpleiding	9,0
VenW	16.01.07	Versnelling hoofdwegen, voorfinanciering	362,0
VenW	16.01.07	Beheer en onderhoud, voorfinanciering	107,0
VenW	16.01.07	Waterveiligheid, voorfinanciering	109,2
VenW	16.01.07	Zwakke schakels, voorfinanciering	177,0
VenW	16.01.07	Hogesnelheidslijn HSL bevestiging 2005	98,9
VenW	16.01.07	Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR) bevestiging 2005	444,8

Specificatie van toezeggingenbrieven

Aan	d.d.	Voor project(en)	(in € mln)
VenW	16.01.07	Fes Brug bevestiging 2005	275,0
VenW	16.01.07	Verkeer en vervoer, impuls 1998 bevestiging 2005	496,7
EZ	16.01.07	Kenniswijk	- 12,0
VROM	16.01.07	Transgene gewassen, prijscompensatie tranche 2006	0,1
OCW	16.01.07	Technocentra, prijscompensatie tranche 2006	0,3
VWS	16.01.07	Topinstituut Farma, prijscompensatie tranche 2006	0,8
VROM	16.01.07	Nieuwe Sleutelprojecten (NSP), prijscompensatie tranche 2006	1,4
VROM	16.01.07	Budget Investerings Ruimtelijke kwaliteit (BIRK), prijscompensatie tranche 2006	1,2
VenW	16.01.07	W4 Leiderdorp, prijscompensatie tranche 2006	0,2
VWS	16.01.07	BSIK VWS, prijscompensatie tranche 2006	0,2
VROM	16.01.07	BSIK VROM, prijscompensatie tranche 2006	0,5
VenW	16.01.07	Verkeer en vervoer, prijscompensatie tranche 2001	10,5
VWS	9.02.07	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel RSV	3,7
Def	9.02.07	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel Passie	2,9
BZK	9.02.07	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel NICIS	0,8
VenW	13.06.07	Betuwerroute (BR)	- 175,9
VenW	13.06.07	Hogesnelheidslijn HSL	- 118,9
VenW	13.06.07	Fes Brug	- 6,7
VenW	13.06.07	Bereikbaarheid (12 mld pakket)	- 44,0
VenW	13.06.07	Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling	- 30,1
VWS	13.06.07	MS&ICT-Opschaling VideoTeleconsult in de revalidatiezorg	1,0
VWS	13.06.07	MS&ICT-TeleMedisch Centrum Nederland	1,2
VWS	13.06.07	MS&ICT-Landelijke uitrol sectorspecifiek EPD	1,0
OCW	13.06.07	MS&ICT-Business games à la carte	1,2
EZ	22.06.07	Duurzaamheid-UKR CO2 afvangtechnologie	20,0
VROM	22.06.07	Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO2 opslag	60,0
VenW	22.06.07	Duurzaamheid-Innovatieprogramma duurzaam openbaar busvervoer	10,0
EZ	22.06.07	Duurzaamheid-Verhoging budget vierde tender UKR	25,0
EZ	22.06.07	Duurzaamheid-Energietender in Technopartner Seed Faciliteit	8,0
VROM	12.07.07	Budget Investerings Ruimtelijke kwaliteit (BIRK), VROM	- 15,1
LNV	12.07.07	Budget Investerings Ruimtelijke kwaliteit (BIRK), LNV	15,1
EZ	12.07.07	Energiebesparingstender van de UKR	10,0
EZ	12.07.07	Ophogen budget voor de huidige Energie Onderzoek Subsidie Demo-tender	2,6
VROM	12.07.07	ProMT 2007-2010	19,0
VROM	12.07.07	Luchtkwaliteit (lokale maatregelen)	150,0
WWI	12.07.07	NICIS	15,0
BZK	12.07.07	NICIS	- 15,0
VROM	6.12.07	Kennis voor Klimaat	50,0
EZ	6.12.07	Biomedical materials	45,0
OCW	6.12.07	Genomics	245,0
BZK	21.12.07	MS&ICT-Slimmer veilig	0,8
VWS	21.12.07	MS&ICT-Beste Zorg Beloond	1,1
VWS	21.12.07	MS&ICT-Toegankelijke Internetbehandeling	0,6
EZ	21.12.07	Duurzaamheid-Verhoging budget besparingstender UKR	4,1
WWI	21.12.07	Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO	28,5
VenW	21.12.07	Quick Wins wegen/Aanpak knooppunten	50,0
VenW	21.12.07	Praktijkproef verbetering doorstroming A10 A'dam	50,0
VenW	21.12.07	Quick Wins vaarwegen	55,0
VROM	21.12.07	Luchtkwaliteit (nieuw geld)	150,0
VROM	21.12.07	Luchtkwaliteit (lokale maatregelen), prijscompensatie tranche 2007	0,7
VROM	21.12.07	Luchtkwaliteit, prijscompensatie tranche 2007	0,4
VenW	21.12.07	Bereikbaarheid (12 mld pakket)	1 100,0
VenW	21.12.07	Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling	316,8
VROM	6.02.08	Luchtkwaliteit	2,5
VenW	6.02.08	Luchtkwaliteit	- 2,5
VenW	6.02.08	Enveloppe Mobiliteit	- 984,0
VWS	6.02.08	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel RSV	- 2,7
Def	6.02.08	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init.kn Passie	0,7
OCW	6.02.08	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel /init. kn ITER	3,6
VenW	6.02.08	Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel /init. kn Delta inst.	3,7
LNV	6.02.08	Impuls veterinaire aviaire influenza	- 5,0

Specificatie van toezeggingenbrieven

Aan	d.d.	Voor project(en)	(in € mln)
EZ	6.02.08	Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	- 5,0
OCW	6.02.08	EVC trajecten Leren en Werken	5,0
VenW	6.02.08	Versnelling hoofdwegen	- 362,0
VenW	6.02.08	Beheer en onderhoud	- 107,0
VenW	6.02.08	Waterveiligheid	- 109,2
VenW	6.02.08	Zwakke schakels	- 177,0
Jeugd en Gezin	25.06.08	MS&ICT-CHOICE: keuze in plaats van keurslijf	0,8
Jeugd en Gezin	25.06.08	MS&ICT- Innovatief jongerenportaal voor zorg, onderwijs en maatschappelijke participatie	0,7
Jeugd en Gezin	25.06.08	MS&ICT- KiSS: Kind Signalering Systeem	1,1
EZ	25.06.08	Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	27,5
OCW	25.06.08	Leerwerktrajecten voor jongeren op maat	26,3
OCW	25.06.08	EVC trajecten en procedures	10,5
OCW	25.06.08	Docentstages in het bedrijfsleven	16,0
OCW	25.06.08	Leermateriaal en examenmateriaal	29,5
OCW	25.06.08	EVC trajecten Leren en Werken	5,0
Totaal			26 831,7

BIJLAGE II
Specificatie artikel 13

(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kenniswijk	EZ	4 208					
Kennis Bsik (leven met water en processysteeminnovatie)	V&W/IF	6 220	8 158				
Kennis Bsik (Transumo)	V&W	8 658	4 224				
Kennis Bsik	VWS	10 480		6 617		2 340	
Kennis Bsik	EZ	46 245	52 851	36 179	22 300	15 148	
Kennis Bsik	OCW	50 207	52 647	5 071			
Kennis Bsik	VROM	25 335	16 033				
Kennis Bsik	LNV	6 738	5 760	5 324	486		
Kennis Technocentra	OCW	9 348	9 136	9 136			
Kennis (ICT en onderw)	OCW	47 776	47 776	47 776			
Kennis onderzoek en innovatie	EZ	18 888	18 888	18 888			
Kennis, onderz. en inn. (vernieuwingsimpuls)	OCW	11 938	11 944	11 871			
VMBO/funderend onderwijs	OCW	26 690	1 000	800			
VVE	OCW	8 965					
Innovatievouchers	EZ	24 002	11 835	11 750			
Holst Center	EZ		6 000	6 000	6 000	1 300	
Technostarters	EZ		7 505				
Plantkundig onderzoek	LNV	3 376	2 035	1 600			
Sleutelgebieden	EZ	14 349	10 582	8 027	360		
Topinstituut Farma	VWS	28 673	29 297	31 989	24 733		
Transgene gewassen	VROM	2 765	2 800	2 100	950		
Grootschalige researchfaciliteiten	OCW	22 822	10 162	3 902	1 830	1 830	
Transitie samenwerking TU's	OCW	10 066	10 066	10 066	10 066		
Inn.progr. en toponderzoek-GATE	OCW	2 000	2 000	2 000	1 000		
Inn.progr. en toponderzoek-Haaglanden	IF	1 241	1 259				
Inn.progr. en toponderzoek-Phytophthora	LNV	1 274	1 290	1 204	4 445		
Inn.progr. en toponderzoek-WCFS+	EZ	10 000	8 250	8 250	3 000		
Inn.progr. en toponderzoek-scheidingstechnologie PPS	EZ	4 043	3 420	3 420	2 457		
Inn.progr. en toponderzoek-technostarters in de creatieve industrie	EZ	1 442	1 250	1 250			
Inn.progr. en toponderzoek-potato genoom sequencing	LNV	1 100	750	620			
Inn.progr. en toponderzoek-TTI Groene Genetica	LNV	4 000	5 000	5 000	5 632		
Inn.progr. en toponderzoek-VIA (ICT schil CT infobox)	BZK	1 900					
Inn.progr. en toponderzoek-VIA	JUS	400	1 500	1 220			
Vit. Infra-compartimentering dijken	IF	1 805					
Vit. infra-cybercrime	EZ	1 189					
Vit. infra-bescherming tegen elektronische aanvallen	BZK	1 200	300				
Vit. infra-nationaal adviescentrum vitale infrastructures (NAVI)	BZK	3 987	700				
Vit. infra-XIRAF	JUS	847	921				
Vit. infra-reconstructie dmv 3D camerabeelden	JUS	1 173	1 019				
Vit. infra-CBRN-security	JUS	643					
Vit. infra-cameratoezicht sensing en triggering	JUS	1 007					
MS&ICT-Madonna	VWS	400	200				
MS&ICT-Koala	VWS	120					
MS&ICT-Beste Zorg beloond	VWS	621	342	52			
MS&ICT-Toegankelijke Internetbehandeling	VWS	338	225				
MS&ICT-Slimmer veilig	BZK	265	413	149			
MS&ICT-Contentstimuleringsregeling	OCW	1 200					
MS&ICT-Frequentie Nu: Games Atelier	OCW	208					

Specificatie artikel 13

(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
MS&ICT- Groeien door Games	OCW	480	240				
MS&ICT- Leren in een virtuele wereld	OCW	480	240				
MS&ICT- Games to learn	OCW	666	293				
MS&ICT- LOGO	OCW	506					
MS&ICT- Virtuele games als uitdagend Leermiddel	OCW	683	280				
MS&ICT-Telemedisch Centrum Nederland	VWS	448	126				
MS&ICT-Landelijke uitrol sectorspecifiek EPD	VWS	493	247				
MS&ICT-Opschaling VideoTeleconsult in de revalidatiezorg	VWS	363	379				
MS&ICT-MultiModaal Mobiliteitsplatform	VenW	438					
MS&ICT-Business games a la carte	OCW	402	193				
Parelsnoer	OCW	7 750	7 750	7 750			
Impuls veterinaire aviaire influenza	LNV	7 800	2 200				
TTI watertechnologie	EZ	6 000	7 100	1 521			
NICIS	VROM/WWI	3 245	3 084	3 715	4 118		
Centre for Translational Molecular Medicine	EZ	3 964	3 561	10 422	17 222	17 100	21 000
RSV	VWS	3 700	12 600	11 600	- 7 000	- 7 000	- 7 000
Rendement&excellentie	OCW	10 000	10 000	15 000	15 000		
Investeringsagenda beta&techniek	OCW	24 798	13 175	8 750			
Leren door te experimenteren	OCW	19 053	5 000				
Beroepsonderwijs in bedrijf-Leerwerktrajecten voor jongeren op maat	OCW	26 250					
Beroepsonderwijs in bedrijf-Fonds «versterking beroepsonderwijs--bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	EZ	12 141	9 610	11 070	8 040	6 710	5 840
Beroepsonderwijs in bedrijf-Leren en werken	OCW	3 000	5 000				
Beroepsonderwijs in bedrijf-EVC trajecten en procedures	OCW	2 199	5 000	3 600			
Beroepsonderwijs in bedrijf-Docentstages in het bedrijfsleven	OCW	16 000					
Beroepsonderwijs in bedrijf-Leermateriaal en examenmateriaal	OCW	29 500					
Beelden voor de toekomst	OCW	36 160	22 922	22 032	21 144	20 254	19 386
Onderwijs&ondernemerschap	EZ	9 250	7 000	3 250	500		
VVE (versnelling)	OCW	22 525	13 100				
Kennis voor klimaat	VROM	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Biomedical materials	EZ	3 904	7 000	8 000	10 000	12 000	3 096
Genomics	OCW	12 000	33 000	37 000	41 000	41 000	40 500
Totaal		704 350	526 638	393 971	203 283	120 682	82 822

BIJLAGE III

Specificatie artikel 15							
(x € 1 000)	Departement	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Verkeer en vervoer							
Infrastructuur Noordvleugel	IF	133 000	53 000			81 000	22 000
Enveloppe NoMo	IF				115 173	114 669	114 669
Env Infra en (vaar)wegen: investeren in wegen (incl. veiligheid)	VenW/IF	207	354	354	20 561	30 738	
Env Infra en (vaar)wegen: investeren in vaarwegen	VenW/IF	74	10 295	25 665	35 812	50 738	
Env Openbaar vervoer: Impuls spoorambitie	VenW/IF	10 148	30 443	40 591	60 886	60 886	
Env Infra en (vaar)wegen	divers						100 000
Env Openbaar vervoer							60 000
Milieu en duurzaamheid							
Milieutechnologie	divers		3 897	13 703			
Luchtkwaliteit	VROM	3 436	6 690	44 053			
Duurzaamheid	divers	36 087	27 558	31 408			
Westerschelde	LNV				81 539		
Enveloppe Bescherming vitale infrastructuur	divers			69			
Enveloppe luchtkwaliteit	VROM	176	176	176	132		
Env Infra en (vaar)wegen: Luchtkwaliteit	VROM	89	89	89	103		
Env Reg. ec. beleid: Luchtkwaliteit	VROM	89	2 089	6 089	7 103		
Env Energie: Pakket project Schoner en Zuiniger/innovatie	divers	19 281	50 738	82 196	113 654	113 654	
Env Water en kust: Waterkwal. / KRW/WB21, nutriëntenpilots	divers	31 855	24 997	54 564	16 543	4 586	
Env Natuur, EHS en vitaal platteland: Luchtkwaliteit	VROM	44	59	59	59		
Env Energie	divers						112 000
Env Water en kust	divers						25 000
Kennis en innovatie							
Kennis BSIK	VWS	30		1 517			
Kennis onderzoek en innovatie	OCW	- 6					
Kennis	divers	3 733	488				
Innovatieprogramma's en toponderzoek	divers	5 607	3 657	291			
Maatschappelijke sectoren en ICT	divers	34 123					
Vrije ruimte kennis, innovatie en onderwijs	divers		56 827	56 827	28 414	196 414	168 000
TTI watertechnologie	EZ		3 567	7 135	7 135		
Centre for Translational Molecular Medicine	EZ		7 644	30 577	38 221		
Beroepsonderwijs in bedrijf	divers	740	1 466				
Reservering kennis/innovatie/onderwijs va.2011	divers					65 177	11 827
Genomics	OCW						598
Env Innovatie, kennis en onderzoek: Nader te verdelen	divers		2 030	21 310	44 650	44 650	
Env Innovatie, kennis en onderzoek	divers						57 500
Ruimtelijke ordening							
BIRK projecten	LNV	15 000		99			
Enveloppe NoRu	divers	- 3 000	23 108	48 708	42 012	209 323	222 823
Integrale gebiedsopgaven (NoRu)	divers	101 552	76 442	76 442		50 738	- 5 0738
Reservering ruimtelijk economische invest. va.2011	divers					212 544	38 567
Env Reg. ec. beleid: herstructurering bedr. terreinen/verrommeling	divers	1 015	5 074	8 118	10 148		
Env Reg. ec. beleid: sterke regio's	divers	10 148	25 369	35 517	55 812	55 812	
Env Reg. ec. beleid: nader te verdelen	divers		5 074	12 685	12 685	27 399	
Env Reg. ec. beleid	divers						82 000
Totaal		403 428	421 132	598 242	690 642	1 216 852	964 246